

Asia: VN/23407/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuntoutussäätiö vastustaa aikuiskoulutustuen ja ammattitutkintostipendin lakkauttamista kokonaan, mutta kannattaa niiden kehittämistä vastaamaan paremmin koulutuksessa aliedustettujen ryhmien tarpeita. Työelämässä on paljon aikuisia, joiden osaaminen vaatii kehittämistä (Oja & Korhonen 2022). Näkemyksemme mukaan muut aikuisten kouluttautumisen tukimuodot eivät tällä hetkellä kokonaan kompensoi niitä koulutusmahdollisuuksia, joita aikuiskoulutustuki tarjoaa. Aikuisille tarjottava kouluttautumisen tuki on tällä hetkellä monin tavoin puutteellista ja vaatii kehittämistä (OECD 2017, Oja & Korhonen 2022, Korkeamäki 2023). Esimerkiksi ohjauspalveluiden kehittäminen osana aikuiskoulutustukea olisi yksi tapa kohdentaa koulutusta sitä eniten tarvitseville.

Taloudellinen tuki voi olla tärkeä kannuste aloittaa koulutus niissä tilanteissa, joissa uuden opiskelun aloittaminen aikuisena on haasteellista. Näin on monesti niillä aikuisilla, joilla on matala peruskoulutus. Esimerkiksi oppimisvaikeuksien, muiden neuropsykiatristen ongelmien tai terveysongelmien kohdalla alan vaihtaminen aikuisena ja uudelleen koulutus voivat olla tarpeen työelämässä jaksamisen näkökulmasta. Monet oppimisvaikeuksia kokevat aikuiset aloittavat fyysisesti kuormittavan työn nuorina, jolloin alanvaihtaminen voi terveydellisistä syistä tulla välttämättömäksi. Näissä tilanteissa oikeus ammatilliseen kuntoutukseen ei kuitenkaan aina toteudu. Aikuisena opiskelu voi olla oppimisvaikeuksien yhteydessä mielekkäämpää kuin nuorena. (Korkeamäki & Vuorento 2021, Korkeamäki 2023.)

Opintotuki ei nykymuodossa ota riittävästi huomioon erilaisissa elämäntilanteissa olevia aikuisia. On epätodennäköistä, että opintotuki kannustaa työssäolevaa aikuista opiskelemaan aikuiskoulutustuen tavoin. Opiskelu työn ohella on vaativaa, ja se on erityisen vaativaa niille, joilla on jokin opiskelua hankaloittava oppimisvaikeus, vamma tai sairaus. Lisäksi työpaikat eroavat työssäoppimisen tai täydennyskoulutusmahdollisuuksien suhteen.

Kuntoutussäätiön näkemyksen mukaan lain vaikutusten arviointi perustuu liiaksi taloudellisiin vaikutuksiin, vaikka aikuiskoulutusta on tarpeen arvioida myös muista näkökulmista. Esimerkiksi aikuiskoulutustuen käyttäjästä on kerätty kyselyaineistotietoa sekä ammatillisessa koulutuksessa

(Amisbarometri) että korkeakoulutuksessa (Eurostudent), mutta tätä tietoa ei ole hyödynnetty. Vaikka aikuiskoulutustuen taloudellisia vaikutuksia koskevissa tutkimuksissa on arvioitu lyhyen aikavälin taloudelliset hyödyt suhteellisen vähäisiksi, ei näissä tutkimuksissa kuitenkaan esitetä keskeistä aikuiskoulutuksen rahoitusinstrumenttia kokonaan lakkautettavaksi. Lisäksi tuodaan esille kouluttautumista tukevien uusien rahoitusinstrumenttien tarve. (Virtanen 2023.)

Kuntoutussäätiö pitää mahdollisena, että aikuiskoulutustuen lakkauttamisella on kielteistä vaikutusta aikuisten kouluttautumiseen koulutuksessa aliedustettujen ryhmien näkökulmasta. Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen on myös ristiriidassa niiden hallitusohjelman tavoitteiden kanssa, jotka pyrkivät vahvistamaan jatkuvaa oppimista ja työssä jaksamista. Sen sijaan aikuiskoulutustuen kehittäminen ja kohdentaminen yhdessä nykyistä vankempien ohjauspalveluiden kanssa vahvistaisivat aikuiskoulutusmahdollisuuksia erilaisista taustoista ja elämäntilanteista tuleville aikuisille.

Kuntoutussäätiö ei lausu vuorotteluvapaata koskevassa asiassa.

Lisätietoa: erikoistutkija Johanna Korkeamäki, neuropsykologian erikoispsykologi, erikoistutkija, Johanna Nukari, johtava tutkija Erja Poutiainen, toimitusjohtaja Riikka Shemeikka, Kuntoutussäätiö

Lähteet

Korkeamäki, J. (2023). Piilotetut vaikeudet: oppimisvaikeuksien diagnosointi, toimijuus ja toimintamahdollisuudet aikuisen elämänsä aikana. Akateeminen väitöskirja, Helsingin yliopisto.

Korkeamäki, J. & Vuorento, M. (2021). Ilmoitettujen terveys- ja toimintarajoitteiden vaikutus korkeakouluopiskeluun: Eurostudent VII -tutkimuksen artikkelisarja. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

OECD (2020). Continuous Learning in Working Life in Finland. Getting Skills Right. Paris: OECD Publishing.

Oja, T. & Korhonen, H. (2022). Jatkuva oppiminen aliedustettujen ryhmien hakevasta toiminnasta kohti jalkautuvaa ohjausta. Työpoliittinen aikakauskirja 57 (3).

Virtanen, H. (2023). Hallitus aikoo lakkauttaa aikuiskoulutustuen. Kansantaloudellinen aikakauskirja 119

Shemeikka Riikka
Kuntoutussäätiö

Korkeamäki Johanna
Kuntoutussäätiö